

1

אמר חזקיה מאי דכתיב
 משמים השמעת דין ארץ יראה ושקמה אם
 יראה למה שקמה ואם שקמה למה יראה
 אלא בתחילה יראה ולבסוף שקמה ולמה
 יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי
 דכתיב ויהי ערב ויהי בקר יום הששי ה'
 יתירה למה לי מלמד שהתנה הקב"ה עם
 מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל
 מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו
 אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו:

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

2

הארץ ורוח היראה וספקנות הקיום כולל כל החיים
 וכל הכחות עד אשר מכללות הכל במרכז היש
 שנתרכז בכנסת ישראל פרץ זרם עצמיות החיים
 במילואו והובע הקול המקשר את נשמת האדם
 במקור חיי העולם והחיה את כל היקום עם כל
 הויותיו הכלליות והפרטיות במסילת החיים הקיימים
 עדי עד כל ארצות היצירה כל תעלומות היש
 הטבע ומה שלמעלה ממנו מה שלפניו ומה
 שלאחריו הכל אחד בלולאות התנאי המקיף
 והעליון הכל תלוי אם ישראל מקבלים את התורה
 הכל קונה לו מגמה ורוח אידיאליות של הגעה
 מגמתית רוחף על כל והם מתקיימים הכל מתקיים
 מפני שיוכל הכל לשאוף הכל בא למגמה מכלל
 שיש לכל עתיד ההעתידי גדול ורחב הוא רחב אין
 סוף לו וחמדת גדולת עולמי עולמים הוא מלא
 והה"א הגדול ממלא את כל היקום היצירה כולה
 בקישוריה אם ישראל מקבלים את התורה אתם
 מתקיימים ואז למפרע חיי כל חיי עמדה וקיום הם
 חיי בטחון ומגמתיות והאומץ היסודי שולט בכל
 ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו ומתהום
 האפס יגבל עולם חדש עולם אשר רוחו העליון יבא
 למגמתו ויביא עמו את כל היקום לאותה רוממות
 התעודה אשר דבר אלהים שם לפניו וישראל עושה
 חיל וגבר והבליט את רוחו הכשיר את עצמיותו
 ובסס את היש כולו והציל את כל מעשה בראשית
 מכליון מחוסר מגמתיות בקיומו של התנאי שקבל
 את התורה צדקה עשייתם עם עולמי שקבלתם את
 תורתו

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

6

ומה שדברי תורה תומכין כל העולם דבר זה מדברי
 חכמים שאמרו (שבת פ"ח ע"א) כי לכך הוסיף
 ה"א בששי לומר כי כל מעשה בראשית היו
 תלויים ועומדים עד ששי בסיון אם יקבלו ישראל
 התורה מוטב ואם לאו יחזור העולם לתוהו ובוהו
 ואם כן דברי תורה מחזקים ותומכים הכל עד
 שיש לעולם קיום וכל זה מפני כי התורה היא
 סדר האדם באיזה מעשה יהיה נוהג ואיך יהיה
 נוהג ואיך יהיה מסודר במעשיו וזהו ענין התורה
 וכמו שהתורה היא סדר האדם כך התורה היא
 סדר של העולם עד שהתורה היא סדר הכל רק
 כי סדר האדם הוא נגלה ומפורש בתורה כי אי
 אפשר זולת זה כי על האדם מוטל לשמור את
 הסדר הראוי לו ולכך הדבר הזה נגלה במפורש
 לאדם אבל סדר כל העולם כולו גם כן הוא
 בתורה שאין התורה רק סדר מציאות העולם
 בכללו וזה שאמרו במדרש (ב"ר פ"א) שהיה
 מביט בתורה וברא את עולמו ר"ל שהתורה
 בעצמה היא סדר הכל ולכך כאשר רצה השם
 יתברך לברא את עולמו ולסדר אותו היה מביט
 בתורה שהיא סדר הכל וברא את עולמו

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

3

ישראל ותורה הם שני צדדים של דבר אחד. כחר בנו מכל העמים ונתן לנו את
 תורתו. יש ביטוי מיוחד של ה"אור החיים" הקדוש: אם אין ישראל - אין
 תורה. ישראל הם הכתובת של התורה. התורה הזאת שאנו מדברים עליה
 לומדים אותה ומקיימים אותה - יש לה שורש עליון. חמדה גנוזה. תורה מן
 השמים ניתנה לנו במאבק, לאחר נצחוננו של משה רבינו בהורדתה ארצה.
 התורה פונה אלינו ויורדת אלינו - "יורד ד' על הר סיני". התורה נוצרה כך
 וסודרה כך כדי להופיע בעולם הזה אלינו ועל ידנו - ולא על ידי מישוהו
 אחר. ומתוך כך, לו יצויר שאין ישראל בעולם - אין כתובת של חלות התורה.
 שאלה: האם הכתובת הזאת היא רק ענין טכני חיצוני של חלות או שהיא ענין
 יותר פנימי?

תשובה: הכל ענין אחד. אין פנימי לחוד וחיצוני לחוד, נשמה לחוד וגוף לחוד.
 ישראל ותורה הם מציאות אחת ואחדות אחת. "עם זו יצרתי לי, תהלתי
 יספרו". כך הוא סדר התגלות האלוהות בעולם. וכן במלכים: "הנה נא ידעתי
 כי אין אלהים בכל הארץ כי אם בישראל". כך העובדה האלוהית.

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

15

כשם שאם אין ישראל אין תורה, כך לא פחות מזה: אם אין תורה - אין
 ישראל. וכך יש להבין בצורה אמיתית את שני המדרשים הידועים, בתנא דבי
 אליהו: ישראל קדמו לתורה ובקהלת רבה: "מי נברא בשביל מי, התורה
 בשביל ישראל או ישראל בשביל תורה?... תורה בשביל ישראל". באים אנשים
 אפיקורסים לעסוק בבירורים על "דת ומדינה" ואומרים - אם כן, הלאומיות
 והמדינה הן מעל לתורה! צריך להבין בצורה אמיתית: נכון שישראל קודמים
 לתורה, אבל יש לזכור על איזה ישראל אנו מדברים. כשמדברים למשל על
 ראובן - הכוונה לראובן החי, החי בחיזיונות פנימית ונשמית. וכך גם לצבור
 יש נשמה - נשמת האומה. כשאנו מדברים על ישראל - הכוונה לישראל החי
 בכל מילואו, לנשמת ישראל. הביטוי "ישראל החי", ממילא כולל את התורה
 המופיעה בכל פרטיה ודקדוקיה.

ענין היצירה, מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

4

והנראה כי לא
 היו חוזרים בהם כלל ומה שהקשו בתוספות
 (שבת פ"ח א) למה כפה עליהם הר כגיגית
 הרי כבר קדמו נעשה לנשמע, דבר זה מפני
 כי התורה שהיא לישראל בה קיום העולם וכמו
 שאמר (שם פ"ח א) אם מקיימין את התורה
 מוטב ואם לאו אתויר את העולם לתוהו ובהו,
 וא"כ התורה הוא מחויב והכרחי ומה בכך שהם
 קבלו התורה והקדימו נעשה לנשמע מ"מ נתנה
 לישראל התורה כמו שהיא בעצמה וכיון שהתורה
 בעצמה הכרחי כך נתינת תורה לישראל בהכרח
 הגמור שאם אין התורה העולם חרב, ומ"ש (שם)
 דאיכא מודעא רבה לאורייתא דסוף סוף כיון
 שהיתה התורה בהכרח דבר זה הוא מודעא רבה
 לאורייתא ואיך לא יהיה כפה עליהם הר כגיגית
 כי יאמרו כי התורה אינה מוכרחת ומחויבת
 בעולם רק שבאה התורה לעולם בשביל שרצו
 בה ישראל שהיו מקבלים אותה מצעתם ואינו
 דבר מוכרח ואין הדבר כך כי התורה היא מחויבת
 בהכרח ואם לא היה התורה היה חוזר העולם
 לתוהו ובוהו וכפי שהיה התורה בעצמה כך
 היה קבלתה שהכריח אותם על זה, ועוד בשביל
 כך היה כופה עליהם הר כגיגית כדי שיהיו
 אנוסים שהיה מאנס אותם על קבלת התורה וכיון
 שהיו ישראל אנוסים ובמאנס כתיב (דברים כב,
 כט) לא יוכל לשלחה כל ימיו וכן לא יפרד
 ישראל מן הש"י לעולם

מסכת גיטות פ"א הל' ט"ז

25